

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

BASIN AÇIKLAMASI

NÜFUS POLİTİKALARI KURULU, AİLE ENSTİTÜSÜ: KADININ HAKLARI VE SAĞLIK PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRME

25 Aralık 2024 tarihinde kadın sağlığını yakından ilgilendiren iki kararname yayınlandı ve 2025 “aile” yılı olarak belirlendi. Resmî Gazete’de yayımlanan 171 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile “Aile Enstitüsü”, 172 nolu kararnameyle de Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde “Nüfus Politikaları Kurulu” kuruldu. Kurulun en önemli görevlerinden ikisi demografik yapıda meydana gelen değişimler ile doğurganlık oranının azalmasına neden olan faktörleri ve bunların ortaya çıkardığı sonuçları kapsamlı olarak incelemek ve gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak ile doğurganlık hızının nüfusun yenilenme seviyesinin üzerinde tutulması ve aile kurumunun güçlendirilmesi suretiyle sağlıklı ve dinamik nüfus yapısının korunması için kısa, orta ve uzun vadeli politikaların oluşturulmasını sağlamak. Bu iki yapının aynı anda ve art arda kararnamelerle kurulmuş olması çok manidardır. Doğurganlığı artırıcı politikalar ile ailenin güçlendirilmesi politikalarının bir arada ele alınması da ne Türkiye ne de dünya için yeni değildir Aile merkezli politikalar, genellikle geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirerek kadınların ekonomik ve sosyal bağımsızlığını sınırlar. Bu politikaların merkezinde, kadın sağlığı ve kadının insan haklarını ön plana almayan bir yaklaşım bulunduğundan, 'kadın sağlığı' son derece olumsuz etkilenir. Ne yazık ki, Türkiye geçmişte bu yaklaşımın sonuçlarını, inanılmaz boyutlarda artan anne ölümleriyle acı bir şekilde deneyimlemiştir. Ayrıca, bu yaklaşım, farklı gereksinimleri olan ailelerin ihtiyaçlarını göz ardı edebilir. Aile yapıları içinde kadınları ve çocukları orantısız bir şekilde etkileyen yapısal eşitsizlikleri ele alma konusunda da yetersiz kalır.

Aile merkezli politikaların, kadınları sadece “eş”, “anne” veya “ev içi” rollerle tanımladığı, kadınların ekonomik bağımsızlığını sınırladığı, istihdamdan çekilmelerine yol açarak sağlık hizmetlerine erişimlerini zorlaştırdığı ve üreme haklarını kısıtlayarak plansız gebelikler, artan stres ve ruh sağlığı sorunları gibi olumsuz sağlık sonuçlarına neden olduğu, Macaristan, Polonya, İran, Japonya, Malezya ve geçmişte Türkiye gibi birçok ülke örneğinde açıkça gösterilmiştir

Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu’nun 2023 Nüfus Raporu’na göre, birçok ülkede daha büyük aileleri teşvik etmek amacıyla kadınlara ve eşlerine mali teşvikler ve ödüller sunulsa da doğum oranları kadın başına iki çocuğun altında kalmaya devam etmektedir. Doğum oranlarını artırmayı veya azaltmayı hedefleyen doğurganlık politikalarının genellikle etkisiz olduğu, ancak bu politikaların kadınların toplumdaki yeri, sağlığı ve haklarına zarar verdiği görülmektedir.

HALK SAĞLIĞI UZMANLARI DERNEĞİ

Doğurganlığı artırıcı politikalar, kadınların üreme haklarını ihlal eder ve anne ölümleri gibi sorunları derinleştirir. Kadınların doğurganlık üzerindeki kontrolünü azaltarak onları sistematik bir şekilde nüfus artışına yönelik bir araca dönüştürme tehlikesini taşır.

Türkiye’de doğurganlığı teşvik eden politikalar kapsamında gebeliği önleyici yöntemlerin kullanılması 1965 yılına, oluşan gebeliklerin isteğe bağlı olarak sonlandırılmasına izin verilmesi ise 1983 yılına kadar yasaklanmıştır. Bu yasaklar sonucunda, 1965 öncesinde doğurganlık çağı boyunca bir kadına düşen çocuk sayısı (toplam doğurganlık hızı) 7’leri bulmuştur. 1983 öncesinde ise kadınların istemedikleri gebelikleri geleneksel yöntemlerle sonlandırmaya çalışmaları ciddi sağlık sorunlarına (örneğin, septik abortus) yol açmış ve anne ölümleri artmıştır. Bu dönemde, anne ölümlerinin yarısı istenmeyen gebeliklerin geleneksel yöntemlerle sonlandırılmaya çalışılmasından kaynaklanmış, anne ve bebek ölümleri çok yüksek seviyelere ulaşmıştır. Türkiye’nin bu durumu fark etmesi ve yasakları kaldırmasıyla, kısa sürede anne ölümleri içinde sağlıklı koşullarda yapılan düşükler nedeniyle olan ölümlerin payı %53’lerden %2’lere düşmüştür. Türkiye’nin bu başarıyı gerçekleştirme iradesini kimse göz ardı etmemeli ve kadın sağlığı ile hakları üzerinde benzer senaryoların tekrar sahnelenmesine izin verilmemelidir.

Aile kurumunun güçlendirilmesi ve nüfus politikalarını bütüncül bir yaklaşımla ele alınacağı dile getiren kararnamelelerin merkezinde “doğurganlık oranlarının azalması” iddiası yer almaktadır. Erişilebilir ve nitelikli aile planlaması hizmetlerinden yararlanamadıkları için doğurganlığını düzenleme üreme hakkını kullanmayan bireylerin yaşadıkları sorunların tamamen göz ardı edildiği görülmektedir.

Kadının gebeliği önleyici yöntemlere yönelik danışmanlık ve hizmete ulaşamaması, doğurganlığını düzenleyememesi, aynı zamanda çalışma yaşamının dışında kalmasına neden olmaktadır. İstihdam dışında kalarak ekonomik bağımsızlığı zayıflayan kadınlar, aile içi şiddet ve istismara karşı da daha savunmasız hale getirmektedir. Kadına yönelik şiddet konusu bile, bireysel bir hak ihlali yerine aile birliğiyle ilişkilendirildiği için, bu konuda etkin müdahale sağlanamamakta yıllardır mücadele stratejisi olarak ifade edilen “kadına yönelik şiddete sıfır tolerans” ifadesi sadece sözde kalmakta ve bu konuda gerçek anlamda politik irade kullanılmadığından önlemler uygulamalara yansıtılmamaktadır.

Aile Değil Kadın Merkeze Alınmalı!

Aile kavramı, genellikle kadının bireysel haklarının önüne geçecek şekilde vurgulanmaktadır. Ancak güçlü ve sağlıklı bir toplum için öncelikli olan, kadının sosyal, ekonomik ve sağlık haklarını merkeze almaktır. Kadını sadece doğurganlık üzerinden tanımlayan yaklaşımlar, bireysel özgürlüklerin ve toplumsal ilerlemenin önünde büyük bir engel oluşturmaktadır. Kadının önce kendi kararını verebilen özgür – eşit bir birey olduğu gerçeği unutulmamalıdır.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ

Kadınların bedenleri üzerindeki haklarını kısıtlayan her politika, temel insan haklarının ihlalidir. Kadınların işgücüne katılımını teşvik etmek yerine, onları doğurganlık rolleriyle sınırlayan politikalar, uzun vadede ekonomik krizlere yol açar. Ancak kadınlar, birey olarak güçlendiklerinde, daha eşit, sağlıklı ve sürdürülebilir bir toplum inşa edilebilir.

Çağrımız: Kadını Merkeze Alan Politikalara Geçiş

Türkiye, kadın haklarına saygılı ve toplumun tüm bireylerini kapsayıcı politikalar geliştirmelidir. Pronatalist politikalar yerine, kadınları ekonomik, sosyal ve sağlık açısından destekleyen; eşitliği teşvik eden bir yaklaşım benimsenmelidir. Kadını aileye indirgemeyen, birey olarak değer veren bir toplum inşa etmek, hepimizin ortak sorumluluğudur.

HALK SAğLIğI UZMANLARI DERNEğİ